

Memorandum 2024 - Ouderenbeleid

1. Geef ouderen een structurele stem in het lokaal beleid

Een voortdurende dialoog met ouderen is een essentiële basis voor een leeftijdsvriendelijk lokaal beleid. Structurele inspraak- en participatiemogelijkheden voor ouderen zijn dan ook onontbeerlijk. Onze seniorenadviesraad is hiervoor het kanaal bij uitstek.

- Stimuleer ouderen om hun stem uit te brengen. Het is belangrijk dat ze zich kenbaar maken en laten horen. Zet initiatieven op om hen daarin te ondersteunen en werk oplossingen op maat uit voor ouderen met zorgnoden. De stad kan bijvoorbeeld kiesbureaus in een WZC plaatsen of de Minder Mobielen Centrale inzetten.
- Zet in op een sterke lokale ouderenraad, waarin ouderen een structurele stem hebben in het lokale beleidsproces. Tegelijk kan deze raad een partner zijn om ouderen in een kwetsbare positie met meer specifieke methodes te betrekken of om te zorgen dat algemene burgerparticipatie ook ouderen bereikt. We streven naar een goede werking en erkenning van de ouderenraad voor Bilzen-Hoeselt. De beleidsploeg moet proactief beroep doen op de adviesraden en **inspraak vragen**.
- Behoud een duurzaam partnerschap tussen de lokale ouderenraad, de ambtenaren en de schepenen. De wisselwerking tussen deze drie partners is bepalend voor het lokaal ouderenbeleid. Het is van belang dat de ernst van deze bevoegdheid hoog wordt ingeschat en dat de bevoegde schepenen affiniteit heeft met de doelgroep.
- Breng de noden van ouderen in kaart: ouderen worden een steeds grotere en meer diverse doelgroep met uiteenlopende wensen en behoeften. De resultaten van de bevraging 'leeftijdsvriendelijke gemeente' zullen aan het beleid overgemaakt worden. Onderzoek hoe diverse groepen elkaar beter kunnen begrijpen en in verbinding met elkaar gebracht kunnen worden.
- Streef naar een evenwichtige leeftijdsverdeling van de kieslijst. Zet in op rechtstreekse politieke participatie van oudere vrouwen en mannen door ook hen prominente plekken op de kieslijst toe te kennen. Zeker gezien **de vertegenwoordiging in die leeftijdsgroep meer dan 30% van de bevolking** bevat.
- Maak ouderen wegwijs in het lokaal participatielandschap. Het beleid blijft investeren in toegankelijke communicatie en voorziet o.a. budget en middelen om een informatiemap te ontwikkelen voor 60-plussers.

2. Transformeer de lokale omgeving tot een gezonde, toegankelijke en verbindende ruimte

- Zet in op integrale **toegankelijkheid** van de omgeving. Belangrijke aandachtspunten voor ouderen zijn voldoende openbare en toegankelijke toiletten, voldoende rustplekken, veilige wandel- en fietspaden, een leesbare weginrichting, veilige oversteekplaatsen, voldoende verlichting en eenvoudig te bereiken openbare diensten, waaronder ook het politiekorps.
Het beleid voorziet een strategisch plan van rustplekken en tussenruimten (met aangepast groen en straatmeubilair) in alle deelgemeenten en zorgt voor de uitvoering ervan.
Er worden voldoende parkeerplaatsen voor minder mobiele personen voorzien, die ook tijdens evenementen in het centrum bereikbaar blijven. Zo kunnen deze personen eveneens deelnemen aan festiviteiten. Er worden voldoende veilige voetpaden voorzien, ook buiten het centrum en zeker in schoolomgevingen.
- Betrek ouderen bij het uittekenen van het openbaar domein. Ook ouderen willen zich goed en veilig voelen in hun omgeving. Betrek in het bijzonder diegenen die problemen ervaren om zich te verplaatsen. Organiseer bijvoorbeeld samen met de lokale ouderenraad een knelpuntenwandeling om mobiliteits- en toegankelijkheidsdrempels in kaart te brengen. Het **beleid vraagt** op voorhand **actief advies** aan de ouderenraad **in de ontwikkelingsfase**, zodat wijzigingen nog doorgevoerd kunnen worden.
- Realiseer mogelijkheden voor ontmoeting in de buurt. Voor velen is het opbouwen van nieuwe sociale relaties op oudere leeftijd een uitdaging. Nochtans heeft een sterk sociaal netwerk een belangrijke preventiefunctie, niet in het minst wat het voorkomen van eenzaamheid betreft. Het beleid zet in op het creëren van ontmoetingsplaatsen in de buurt. Het gebruik van zalen door verenigingen moet aan een zeer laag tarief worden aangeboden. De stad voorziet een huurtussenkost in de vorm van subsidie voor huuruitgaven van niet-stedelijke zalen.
- Screen je stad op beweegvriendelijkheid. Moedig actieve verplaatsingen, thuis bewegen en sporten aan. Het ruime aanbod moet behouden blijven. Stimuleer ouderen om deel te nemen aan het bestaande aanbod. De stad neemt deel aan het project 'Bewegen op verwijzing'.
- Voer een ambitieus klimaatbeleid. Vergroen de stedelijke infrastructuur om de klimaatimpact te neutraliseren en zorg dat die ook toegankelijk is voor ouderen.
Zorg voor een goede toegankelijkheid van het openbaar vervoer. De ouderenraad heeft hierin een signaalfunctie naar het lokaal bestuur. De geuroverlast van het containerpark wordt actief aangepakt. Het beleid voert een bewust beleid in luchtverontreiniging: uitlaatgassen, geurhinder industrie, ...
- Stimuleer naast beweging ook gezonde voeding. Informeer oudere inwoners over evenwichtige voedingspatronen en vergemakkelijk de keuze voor gezonde voeding. Ga aan de slag met de maaltijdgids voor lokale dienstencentra en wees alert voor ondervoeding in de woonzorgcentra.
- Voorzie voldoende faciliteiten die toegankelijk zijn voor ouderen. Zoals bijvoorbeeld de beschikbaarheid van bankautomaten. Door centralisatie zijn deze niet altijd toegankelijk en is er vaak geen parking in de buurt. Onderzoek alternatieven om de dienstverlening van geldafhaling ook op ander plaatsen (zoals winkels) aan te bieden. Heb hierbij aandacht voor veiligheid en privacy.

3. Bevorder de participatie en het engagement van ouderen

Ouderen willen hun leven betekenisvol blijven invullen.

- Ondersteun het verenigingsleven door het toekennen van werkingssubsidies. Heb oog voor vernieuwende initiatieven.
- Faciliteer een gevarieerd aanbod aan activiteiten: beraag ouderen naar hun wensen en voorkeuren en garandeer samen met de lokale verenigingen, lokale dienstencentra, buurt- en culturele centra een gevarieerd vrijetijdsaanbod, zowel wat de invulling van de activiteiten als wat de locatie en het tijdstip betreft. Faciliteer samenwerking en afstemming, met oog voor ieders eigenheid en sterktes. Het uitgebreide aanbod moet behouden blijven en kan meer naar de buurten gebracht worden tijdens LDC on wheels.
- Stimuleer activiteiten die ouderen laten sporten en **bewegen** en ondersteun sport- en bewegingsactiviteiten in samenspraak met de lokale ouderen- en sportverenigingen en de stedelijke Sportdienst.
- Bied ouderen de mogelijkheid om op hun eigen tempo en aan een betaalbare prijs levenslang te blijven leren. Stimuleer vernieuwende activiteiten van verenigingen, workshops, cursussen en voorstellingen op maat georganiseerd door het lokaal dienstencentrum, de bibliotheek, het cultureel centrum, We adviseren om vaker een gestructureerd overleg te organiseren om af te stemmen en in te kunnen spelen op de noden.
- Maak **vrijwilligerswerk laagdrempelig en toegankelijk**: zeer veel ouderen willen zich als vrijwilliger inzetten. Zo kunnen zij een betekenisvolle rol opnemen, actief blijven, nieuwe contacten leggen en voortdurend bijleren. Er is nood aan een vrijwilligersloket of -centrale om verenigingen in verbinding te brengen met kandidaat-vrijwilligers.
- Promoot de UiTPAS en werk zonder te stigmatiseren de financiële participatiedrempel weg: dankzij de solidaire kostendeling tussen de organisator, de lokale overheid en de deelnemer kunnen personen in armoede aan een kansentarif deelnemen aan vrijetijdsactiviteiten.
- Stimuleer intergenerationele en interculturele uitwisseling: versterk het wederzijds begrip en de waardering tussen jong en oud, maar ook tussen verschillende culturen door innovatieve activiteiten te organiseren voor diverse groepen. Zo creëer je kansen om de lokale sociale cohesie te bevorderen.

4. Garandeer een sterk lokaal zorgbeleid voor ouderen

Met ouder worden, worden mensen geconfronteerd met toenemende zorgnoden, vaak chronisch en complex van aard. Het gaat niet enkel over fysieke problemen, ook verlieservaringen, ingrijpende levensveranderingen en existentiële vragen nemen toe. Een sterk lokaal zorgbeleid komt tegemoet aan de uitdagingen waar oudere inwoners met een zorg- en ondersteuningsnood voor staan.

- Blijf investeren in publieke zorg en ondersteuning: elke oudere moet kunnen rekenen op een toegankelijk, betaalbaar en kwalitatief hoogstaand zorgaanbod. Een sterk publiek zorgaanbod, zowel op het vlak van ondersteuning thuis als in een residentiële setting, blijft een belangrijk fundament. Informeer 80-jarigen bij de bezoeken vanuit het bezoekersteam.
- Zet in op duurzame verbinding in zorgzame buurten: breng partners samen en coördineer samenwerkingsverbanden die laagdrempelige zorg en ondersteuning in de buurt mogelijk maken. Heb daarbij ook oog voor de betekenisvolle rol die ouderen en personen met zorgnoden zelf kunnen opnemen in de buurt. Investeer in bestaande werkingen, zoals de dorpsrestaurants, die mensen samenbrengen en inzetten op ontmoeting.
- Zet mee je schouders onder een laagdrempelig aanbod van psychologische ondersteuning. Nog steeds worden signalen van psychisch onwelzijn bij ouderen niet vlot opgepikt. En ook laagdrempelige doorverwijs- en aanspreekpunten ontbreken. Stimuleer aandacht voor psychisch onwelzijn in de publieke zorg- en dienstverlening. Zet in op meer nabijheid en outreachend professionele ondersteuning voor oudere inwoners zoals de zitdag van een psycholoog in het lokaal dienstencentrum.
- Bouw het **zorg- en dienstverleningsaanbod** uit op divers-sensitieve wijze. Met de vergrijzing en verzilvering die zich verderzetten, wordt de groep ouderen met zorgnoden alsmaar meer divers. Maatschappelijk werkers hebben de rol om personen met zorgnoden en professionals met elkaar te verbinden. Informeer over de verschillende vormen van ondersteuning waar men recht op heeft.
- Maak werk van een sterk lokaal mantelzorgbeleid. Zorg dat elke mantelzorgers toegang heeft tot de nodige informatie en tot kwalitatieve en betaalbare ondersteuning. Ga in dialoog met mantelzorgers en professionals en ga na waar je als lokaal bestuur het verschil kunt maken. Behoud het mantelzorgcafé dat in 2023 werd opgestart, evenals het toekennen van een mantelzorgpremie. Breid het bestaande mantelzorgbeleid verder uit en maak het toegankelijk voor alle leeftijden.
- Plaats de aanpak van ouderenmis(be)handeling op de agenda. Het is vandaag nog steeds een verborgen probleem. De aanpak vraagt een sterke, lokale intersectorale samenwerking.
- Bouw aan een dementievriendelijke omgeving waarin personen met dementie en hun mantelzorgers volop kansen krijgen om te blijven participeren.

5. Ontwikkel een levensloopbestendig lokaal woonbeleid

Zowel oudere eigenaars als (sociale) huurders wonen vaak in woningen die energieverslindend, te groot en niet aangepast zijn aan hun noden. Nochtans heeft iedereen recht op menswaardig wonen. Inzetten op levensloopbestendig wonen biedt perspectief om kwaliteitsvol wonen op oudere leeftijd te garanderen. Dit zowel door in te zetten op aangepast of aanpasbaar bouwen en verbouwen, als door verhuizen in de eigen buurt aantrekkelijker te maken.

- Ondersteun een kwalitatieve en betaalbare woonmarkt, inclusief aangepaste woningen. Zowel op de sociale als de private woonmarkt is de kwaliteit van een aanzienlijk deel van de woningen ondermaats en is er een gebrek aan toegankelijke en aangepaste woningen. Bevorder de betaalbaarheid via een voldoende groot aanbod aan aangepaste sociale huurwoningen. Zoek samen met WIL (Wonen in Limburg), huurders en verhuurders naar gepaste huisvestingsoplossingen op maat van ouderen met en zonder zorgnoden. Ga inventief op zoek naar een optimaal gebruik van het bestaande sociale woonpatrimonium, bijvoorbeeld door te experimenteren met cohousing en kleinere woonentiteiten op maat van alleenstaanden.
- Werk duurzame oplossingen uit om energiearmoede te beperken. De hoge energieprijzen zetten ouderen aan tot buitenproportionele besparingen op hun energieverbruik, wat tot onmenselijke woonomstandigheden leidt. Informeer en sensibiliseer ouderen over de voordelen van energiezuinige opwaarderingswerken aan hun woning. Maak de nodige investeringen ook mogelijk voor ouderen in een financieel kwetsbare situatie. Dit kan door het aanbieden van energiescans en infosessies over **energiezuinig wonen**. Informeer de inwoners voldoende over zitdagen van externe partners.
- Maak werk van een diverse woonmix. Zorg dat ouderen die in een te groot of onaangepast huis wonen, kunnen uitwijken naar een alternatief in hun vertrouwde buurt.

6. Zet extra stappen in de strijd tegen armoede en onderbescherming

14% van de Vlaamse 65-plussers leeft in een huishouden met een inkomen onder de armoederisicodrempel (Statistiek Vlaanderen, 2022). Uit onderzoek (Statistiek Vlaanderen, 2022) blijkt ook dat 1 op 10 ouderen gebruik moet maken van spaargeld om rond te komen. Ontluisterende cijfers, oud worden in armoede brengt immers kwetsbaarheden en gezondheidsrisico's met zich mee. Het belemmert de actieve participatie aan de samenleving en vergroot het risico op sociale uitsluiting.

- Pak armoede bij ouderen structureel aan. Verwezenlijk de grondrechten van ouderen in elk beleidsdomein. Breng in kaart of het lokale premiebeleid voldoende inzet op de behoeften van kwetsbare groepen en bouw deze rechten verder uit. Zet maatschappelijk werkers in om rechten te verkennen en het aanbod van ondersteuningsmaatregelen kenbaar te maken. Het bezoekersteam kan een eerste verbinding maken tussen ouderen met zorgnoden en bevoegde instanties.
- Zorg voor een betere toeleiding naar rechten en ondersteuning. Ga samen met financieel kwetsbare ouderen na welke sociale ondersteuning en tegemoetkomingen weinig gebruikt worden en waarom. Werk hiervoor samen met ervaringsdeskundigen, vrijwilligers, brugfiguren, verenigingen, ... De grootste uitdaging is deze mensen te bereiken.

- Maak werk van een rechtvaardig lokaal fiscaal beleid. Zorg dat het gezinsbudget van mensen met een laag inkomen niet het slachtoffer wordt van forfaitaire taksen en heffingen, maar laat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. Hanteer een aangepast tarief voor gepensioneerden.
- Voer een lokale armoedetoets in. Overleg voor ieder relevant beleidsdossier met deskundigen en vertegenwoordigers van mensen in een situatie van armoede en sociale uitsluiting. Betrek telkens ervaringsdeskundigen via armoedeverenigingen. Onderzoek hoe drempels verlaagd kunnen worden en zet hierop in.

7. Maak werk van een digitaal inclusieve samenleving

Digitalisering kan voor nieuwe mogelijkheden zorgen, onder meer op vlak van sociaal contact, cultuurparticipatie en toegang tot informatie en diensten. Maar digitalisering creëert en versterkt ook kwetsbaarheid. Ouderen die niet over de nodige middelen of digitale kennis beschikken, vallen uit de boot.

- Werk verder aan **lokale e-inclusie** waarvoor in Bilzen al een traject werd afgelegd. Breng de noden van ouderen op het vlak van digitale inclusie verder in kaart. Benut de expertise van lokale actoren en initiatieven om de digitale kloven op het vlak van toegang tot digitale technologieën en digitale vaardigheden te verkleinen. Werk dit uit binnen een participatief traject met de doelgroep.
- Bied alle publieke dienstverlening inclusief aan. Maak gebruik van een slimme mix aan kanalen om te garanderen dat zowel digitaalvaardige ouderen als zij die een persoonlijke aanpak verkiezen toegang tot de openbare dienstverlening hebben.
- Richt activiteiten en voorzieningen in het kader van digitale inclusie op buurt- of wijkniveau in. Door nabijheid te garanderen hoeven ouderen zich niet ver te verplaatsen en kunnen ze hier makkelijk aan deelnemen.
- Investeer verder in openbare computerruimtes en zorg dat ouderen hier gratis gebruik kunnen maken van een digitaal toestel en een internetverbinding. Voorzie ook gratis wifi in openbare gebouwen en op buitenlocaties.
- Stimuleer initiatieven die ouderen de mogelijkheid bieden om digitaal bij te leren. Dit kan in de bestaande **digipunten** individueel met een digihelper of begeleider of via laagdrempelige initiatieven van verenigingen, lokale dienstencentra of in bibliotheken.
- Investeer in een digitaal inclusief medewerkers- en vrijwilligersbeleid. Zorg dat baliemedewerkers en vrijwilligers van stadsdiensten die regelmatig met ouderen in contact komen hen vlot wegwijs kunnen maken bij digitale vragen of problemen of kunnen doorverwijzen naar een vorming of hulpverlening op maat.

8. Zorg dat ouderen zich vlot en comfortabel kunnen verplaatsen

Voor ouderen is het essentieel dat hun bestemming vlot bereikbaar is en dat ze zich op een veilige en comfortabele manier kunnen verplaatsen. Toch zijn heel wat ouderen minder mobiel dan ze zouden willen en ervaren ze moeilijkheden om (tijdig) op hun bestemming te geraken. Kom hieraan tegemoet met een sterk lokaal mobiliteitsbeleid dat ook voor ouderen een maximale bereikbaarheid garandeert. Voldoende toegankelijke, gebruiksvriendelijke en betaalbare vervoersopties zijn daarbij een must.

- Verbeter de **verkeersveiligheid**. Ga voor een verkeersveilige inrichting van het wegennet door uit te gaan van de positie van kwetsbare weggebruikers. Leg hier vooral de focus op toegankelijke voetpaden en voorzie voldoende rustplaatsen. Geef prioriteit aan meldingen die betrekking hebben op toegankelijkheid (zoals losse stoeptegels). Voorkom in buurten met verspreide bebouwing dat voetgangers zich in gevaarlijke situaties moeten bevinden door zich op de openbare weg te verplaatsen. Informeer voldoende over de wegcode in zones 30. Zorg dat parkeerplaatsen voor mensen met een beperking ook toegankelijk zijn wanneer er evenementen plaatsvinden in Bilzen-centrum. Zo worden zij niet uitgesloten om aan festiviteiten deel te nemen. Ontwikkel een visie over het toepassen van voorrangsregels (zoals gebruik voorrang van rechts). Informeer hierover en controleer het toepassen van deze regels. Voorzie snelheidsbeperkende maatregelen.
- Maak werk van een **voetgangers- en fietsbeleid**: ouderen maken een groot deel uit van de zwakke weggebruikers. Zorg dat de openbare ruimte voor elke zwakke weggebruiker toegankelijk en obstakelvrij is en zich tot aangename en vlotte verplaatsingen leent. Blijf inzetten op lokale initiatieven rond veilig (elektrisch) fietsen en het bevorderen van fietsbehendigheid.
- Gebruik alle mogelijk communicatiekanalen om burgers goed en duidelijk te informeren.
- Voer een rechtvaardig lokaal mobiliteitsbeleid. Maak werk van een betaalbaar, performant openbaar en aangepast vervoer en zorg voor toegankelijke en comfortabele halte- en oversteekplaatsen. Voorzie voldoende passende opties van vervoer op maat en vrijwilligersvervoer (zoals de Minder Mobielen Centrale) om te garanderen dat iedereen, ook mensen met een beperking of zonder auto, rijbewijs of fiets, mobiel kan zijn. Voorzie ruime parkeerplaatsen.
- Voorzie structurele inspraakmogelijkheden voor ouderen. Betrek ouderen bij beslissingen over het vervoersaanbod, de inrichting van de publieke ruimte en maatregelen om de verkeersveiligheid te verbeteren. Blijf dit doen aan de hand van buurtbabbels, werkgroepen en andere participatieplatformen. Neem de adviezen ter harte en motiveer de daaropvolgende beslissing.